

Encyklopedia Solidarności

<https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/22702,Region-Gorzow-Wielkopolski-NSZZ-S.html>
19.05.2024, 06:51

Region Gorzów Wielkopolski NSZZ S

Hasło wydrukowane w **Tom IV**

Region Gorzów Wielkopolski NSZZ „S”, największy wpływ na sytuację woj. gorzowskiego w VIII 1980 miał strajk w Szczecinie. W województwie rozpowszechniano gł. szczecińskie postulaty strajkowe (np. w formie plakatów), przyjeżdżali również przedstawiciele protestujących w Szczecinie zakładów pracy. Gorzowianie zbierali podpisy poparcia postulatów szczecińskich, które dostarczano do komitetu strajkowego. 25 VIII 1980 na podjęcie strajku zdecydowały się Zakłady Przemysłu Okrętowego Bomet w - Barlinku. Na czele komitetu strajkowego stanął działacz PZPR Jan Chojnacki. Następnego dnia do strajku przyłączyło się Barlineckie Przedsiębiorstwo Przemysłu Drzewnego (strajk trwał 2 dni) oraz pracownicy Fabryki Sprzętu Okrętowego Remor w Reczu (1 dzień). Wysłano delegację poparcia do Stoczni Szczecińskiej im. Adolfa Warskiego. Strajk w Bomecie zakończono 30 VIII 1980, po podpisaniu porozumienia w Stoczni Szczecińskiej.

10–17 IX 1980 z powodu braku podwyżki strajkowali pakowacze Przedsiębiorstwa Spedycji Krajowej.

Od pocz. IX 1980 u ks. Witolda Andrzejewskiego odbywały się spotkania organizacyjne komitetów założycielskich nowych związków (został kapelanem nowego związku).

13 IX 1980 w portierni Elektrociepłowni Gorzów spotkało się ok. 10 działaczy gorzowskich Zakładowych Komitetów Założycielskich; podpisali protokół porozumienia, na mocy którego powstał MKZ. Na przew. wybrano Tadeusza Kołodziejewskiego (Zakłady Mechaniczne Gorzów, nie był obecny na zebraniu), za-cy: Edward Borowski (EC) i Zbigniew Zięba (Zakłady Przemysłu Jedwabniczego) Silwana, członkowie: Grzegorz Fronckiewicz (Rejon Dróg Publicznych), Ryszard Ornoch (ZM Gorzów), Jerzy Kretkowski (ZPJ Silwana),

Ryszard Chromicz (EC) i Ireneusz Meres (ZM Gorzów). 15 IX 1980 przedstawiciele MKZ spotkali się z wojewodą Stanisławem Nowakiem oraz I sekretarzem KW PZPR Ryszardem Łabusiem. Za kontakty z władzami odpowiadał G. Fronckiewicz.

Do końca IX 1980 działała również niezależna od MKZ grupa w Wojewódzkim Przedsiębiorstwie Energetyki Ciepłej z Ryszardem Kotarskim i Waldemarem Uszkiewiczem na czele, która utworzyła Międzyrejonowy Komitet Robotniczy, skupiający 14 rejonów zgrupowanych w WPEC. Akcja powołania niezależnej od MKZ struktury związkowej zakończyła się niepowodzeniem, a WPEC włączył się w działania MKZ.

Utworzono 13 filii MKZ/ZR: w Choszcznie, Dębnie, Drezdenku, Kostrzynie, Międzychodzie, Międzyrzeczu, Myśliborzu, Skwierzynie, Słubicach, Strzelcach Krajeńskich, Sulęcinie, Witnicy i Trzcielu. Kształt granic regionu związku nie pokrywał się z kształtem województwa. Niektóre komitety rejestrowały się w Szczecinie, Zielonej Górze i Poznaniu. Poza regionem pozostały m.in. najważniejsze zakłady Barlinka (Bomet) i Recza (Remor).

Do końca IX 1980 gorzowska „S” skupiała 22 zakłady pracy, tj. ok. 30 tys. członków, w pierwszym tygodniu X 1980 liczba ta wzrosła do 55 zakładów pracy, tj. ok. 45 tys. działaczy.

Jesienią 1980 przy gorzowskim MKZ utworzono punkt konsultacyjny dla tworzącej się „Solidarności Wiejskiej”, której udostępniono poligrafię i lokal. Sprawami „Solidarności Wiejskiej” zajmował się Andrzej Szaja oraz Jan Nowik. 3 I 1981 w Gorzowie Wielkopolskim odbył się I zjazd jej działaczy z terenu woj. gorzowskiego. Powołano na nim Wojewódzką Komisję Założycielską NSZZ „Solidarność Wiejska”, której przew. został A. Szaja. Pierwsze koła wiejskie NSZZ „Solidarność Wiejska” powstały w Ciecierzycach i Brzozowcu. Pod koniec II 1981 do związku rolniczego należało 350 rolników z 28 wsi.

Pierwszym organem prasowym gorzowskiego MKZ był „Komunikat Informacyjny”, w którym od końca IX 1980

umieszczano informacje o formującym się związku. Pismo uległo przekształceniu i od 30 X 1980 wychodziło pn. „Solidarność Gorzowska” (dwutygodnik), która kontynuowała numerację „Komunikatu”. W redakcji (w różnym czasie): Jerzy Bozacki, Kazimierz Godlewski, I. Meres, Jerzy Sikora, Grażyna Pytlak, G. Fronckiewicz, Jerzy Szłapiński. Pismo wychodziło w nakł. 15 tys. egz. i było przeznaczone do użytku wewnątrzwiązkowego, zatem nie podlegało ingerencji cenzury. Za poligrafię w MKZ odpowiadał Jerzy Gospodarek.

3 X 1980 w regionie gorzowskim pierwszy strajk solidarnościowy, zastrajkowało 8583 pracowników z 18 zakładów pracy w Gorzowie Wielkopolskim oraz 1882 pracowników z 13 zakładów spoza miasta.

17 X 1980 strajk ostrzegawczy bez przerwania pracy w ZWCh Chemitex-Stilon. Pracownicy domagali się podwyżki płac oraz odwołania kierownictwa zakładu. Strajk poparło 66 innych gorzowskich zakładów oraz 23 w województwie. Sytuację uspokoiło podpisane 23 X 1980 porozumienie pomiędzy „S” a dyrekcją.

Na pocz. 1981 region gorzowski „S” liczył ok. 100 tys. członków (związek był obecny w 487 zakładach).

10 I 1981, w zw. z walką o wolne soboty, w województwie gorzowskim na pierwszej zmianie, na 162 tys. zatrudnionych, pracy nie podjęło zaledwie 17 142 pracowników. W samym Gorzowie Wielkopolskim pracę wstrzymało tylko 6 zakładów pracy (na 182). Bilans strajkowy władze uznały za swój sukces.

19 I 1981 rozpoczęto strajk okupacyjny w Przedsiębiorstwie Budownictwa Rolniczego w Strzelcach Krajeńskich. Pracownicy domagali się m.in. natychmiastowego przywrócenia do pracy Juliana Kopcia oraz uznania 10 I za dzień wolny od pracy z prawem do wynagrodzenia jak za urlop. 21 I 1981 do strajku dołączyła Spółdzielnia Inwalidów Ziemia Strzelecka, która przeprowadziła dwugodzinny strajk ostrzegawczy. Ostatecznie dyrekcja przystąpiła na warunki strajkujących i podpisano porozumienie.

24 I 1981 doszło do kolejnego starcia pomiędzy władzą a „S”, według danych KW PZPR na 162 tys. zatrudnionych pracy odmówiło 47 740 pracowników (nieco ponad 28 proc.), a wg danych SB – 95 tys.

Kolejny strajk, 4-godzinny ostrzegawczy, gorzowska „S” przeprowadziła 28 I 1981, kiedy pracę wstrzymały wszystkie większe zakłady pracy.

19 II 1981 gorzowski MKZ podjął uchwałę powołującą Okręgowy Komitet Obrony Więzionych za Przekonania. Jego przew. został R. Ornoch.

20 III 1981 zgodnie z decyzją KKP w zw. z tzw. kryzysem bydgoskim ogłoszono pogotowie strajkowe. 25 III 1981 MKZ przekształcił się w Regionalny Komitet Strajkowy i przeniósł swoją siedzibę do Zakładów Mechanicznych Gorzów. Do największego w historii regionu gorzowskiego strajku doszło 27 III 1981. Uczestniczyło w nim 238 zakładów, w tym 112 w samym Gorzowie Wielkopolskim. Pracę wstrzymała również komunikacja.

25–26 IV 1981 pierwsza tura I WZD. Uczestniczyło w niej 267 delegatów z regionu gorzowskiego. W skład ZR wybrano 47 osób, oprócz tego z urzędu skład ZR uzupełniło 13 przew. komisji zakładowych zrzeszających ponad 1000 członków oraz 11 przew. filii terenowych ZR, co łącznie dało 71 osób. W Prezydium: przew. E. Borowski, zastępcy: G. Fronckiewicz i T. Kołodziejski, oraz członkowie: Z. Zięba, J. Gospodarek, Andrzej Zieliński i Franciszek Konaszewicz.

23 V 1981 druga tura I WZD, na której wybrano 12 delegatów na I KZD.

Był to okres silnego rozwoju i konsolidacji gorzowskiej „S”. V 1981 rozpoczęto wydawanie „Wiadomości Dnia”, które ukazywały się kilka razy w tygodniu. Po wakacjach kontynuowano druk pisma „Echo”. Prasę związkową wydawały także niektóre zakłady pracy i filie ZR.

Latem 1981 do „S” należało ok. 115 tys. osób, na 162 tys. zatrudnionych w woj. gorzowskim.

19 VI 1981 ZR powołał komisje: ds. zaopatrzenia rynku i gospodarki żywnościowej, ds. bhp i świadczeń socjalno-bytowych, ds. reformy gospodarczej i samorządu pracowniczego, ds. organizacyjnych i wewnątrzwiązkowych, ds. praworządności, ds. szkolenia i informacji, działały również komisje branżowe. Przy ZR również Ośrodek Badań Społeczno-Zawodowych, zajmujący się sondowaniem opinii społecznej.

28 VIII 1981 gorzowski ZR wysunął żądanie dostępu „S” do mediów. W mieście pojawiły się tysiące plakatów domagających się dostępu do radia i telewizji.

Po wiosennych wyborach przew. WKZ NSZZ RI „S” został dotychczasowy wiceprzew. Ryszard Andrzejewski. Wydawano biuletyn „Solidarność Wsi Gorzowskiej”.

29 VIII 1981 odbyło się II WZD Regionu Gorzowskiego; na nim m.in. powołano robocze zespoły, które otrzymały zadanie opracowania programu działania „S”. Na zjeździe również krytyka pracy Prezydium ZR oraz złej polityki informacyjnej (tzw. list 15).

Na I KZD w Gdańsku-Oliwie Region Gorzowski reprezentowali: E. Borowski, Anatol Konsik, Z. Bełz, T. Kołodziejcki, Adam Opiel, G. Pytlak, Bogusław Guszczyński, Jerzy Hrybacz, Jan Wielgosz, Ryszard Sawicki, Jerzy Wandelt, R. Kotarski. Do władz krajowych związku weszło aż czterech przedstawicieli z Gorzowa Wielkopolskiego: do Komisji Krajowej z urzędu wszedł E. Borowski oraz z wyboru A. Konsik, do Komisji Rewizyjnej zaś wybrano R. Kotarskiego i Z. Bełza.

13 IX 1981 w pierwszą rocznicę utworzenia MKZ NSZZ „S” przy bramie głównej Elektrociepłowni odsłonięto pomnik upamiętniający powstanie MKZ w Gorzowie Wielkopolskim.

28 X 1981 region wziął udział w godzinnym strajku ostrzegawczym zarządzonym przez KK. Gorzowska „S” przeprowadziła wówczas najsłabszy spośród 4 dużych strajków w regionie. Na 162 tys. pracowników pracę wstrzymało ok. 30 tys.

XII 1981 w gorzowskiej „S” było zarejestrowanych ok. 500

komisji zakładowych, tj. ok. 120 tys. członków.

13 XII 1981 ok. północy blisko 20 funkcjonariuszy MO i SB wdarło się do siedziby ZR, zdewastowano urządzenia poligraficzne i zajęto dokumentację związkową. Zastanych w budynku działaczy internowano. W sumie 13 XII 1981 internowano 57 działaczy regionu gorzowskiego, w całym okresie stanu wojennego zaś 96 osób. W niedzielę w katedrze poświęcono sztandar NSZZ „S” Elektrociepłowni.

14 XII 1981 ogłoszono strajki w gorzowskim Stilonie, Elektrociepłowni, Silwanie, Stolbudzie oraz w witnickim Metalplacie i Zakładach Mechanicznych w Sulęcinie. Na spotkaniu w mieszkaniu Romana Sochackiego, wywołanym z inicjatywy Z. Bełza, podjęto decyzję o przekształceniu się w Międzyzakładowy Komitet Strajkowy. 15 XII 1981 rozpoczął się strajk w Zakładach Mechanicznych Gorzów. Kierowali nim m.in. T. Kołodziejcki, R. Sawicki i Adam Opiel. Do strajku przystąpił również Zremb i GPBP. 16 XII 1981 strajk w ZM Gorzów brutalnie stłumiony przez wojsko, MO i SB. Pacyfikacja, z wykorzystaniem czołgu i gazów, trwała od 4 do 7 rano, a uczestników przegoniono przez tzw. ścieżkę zdrowia. Wieść o brutalnej pacyfikacji wpłynęła na zakończenie strajków także w innych zakładach. 17 XII 1981 zastrajkowała jeszcze FSO Remor w Reczu. 5 I 1982 organizatorów strajku skazano w tzw. procesie dziewięciu: T. Kołodziejckiego na 5 lat pozbawienia wolności, R. Sawickiego i A. Opiela na 4 lata, Norberta Lisa, Zygmunta Strzelczyka, Radosława Łotoczki i Stanisława Gajdę na 3 lata, Tadeusza Horbacza i J. Hrybacza na rok. Ponadto T. Kołodziejcki 14 I 1982 został skazany na dodatkowe 3 lata za wystosowanie „Apelu MKS do żołnierzy Ludowego Wojska Polskiego”.

W mieście powstawały konspiracyjne grupy, drukujące i kolportujące ulotki i plakaty (m.in. grupa JAH, ELJOT).

13 VI 1982 Z. Bełz, Stefania Hejmanowska i Jan Machnicki utworzyli konspiracyjną strukturę kierującą gorzowskim podziemiem – RKW. Na jej czele stanął ukrywający się Z. Bełz. Oprócz nich w skład RKW weszli: Jerzy Klincewicz, Stanisław Żytkowski i E. Borowski.

30 VI 1982 ukazał się pierwszy numer podziemnego pisma RKW – „Feniks”.

31 VIII 1982, w drugą rocznicę VIII 1980, oddziały MO, ORMO i wojska rozbiły pokojową manifestację gorzowian w centrum miasta, pod katedrą. Walki uliczne trwały do późnego wieczora. 31 VIII i w dniach następnym zatrzymano 213 osób. W trybie doraźnym skazano 25 osób na okres od 3 do 4 lat pozbawienia wolności. Niektórzy ze skazanych nie brali udziału w manifestacji.

13 IX 1982 ukazało się pierwsze podziemne wydanie „Solidarności Stilonowskiej”. Wychodziły również inne pisma podziemne, np. „Pokolenie – Pismo Oświaty Niezależnej” czy czasopisma Ruchu Młodzieży Niezależnej „Szaniec” i „Sokół”.

15/16 IV 1983 aresztowano ukrywającego się od pocz. stanu wojennego Z. Belza, przywódcę gorzowskiego podziemia. 26 IX 1983 w prasie ukazało się jego oświadczenie, w którym krytycznie ocenił swoją dotychczasową działalność i odciął się od podziemia. Odtąd pracą podziemnej struktury kierował S. Żytkowski, który używał ps. Zbigniew Wiśniewski.

IV 1983 w Gorzowie Wielkopolskim zaczęło nadawać na częstotliwości telewizyjnej Radio „Solidarność”.

30 I 1984 aresztowany S. Żytkowski, 27 II 1984 zaś E. Borowski.

VIII 1986 SB zlokalizowała drukarnię „Feniksa”, co było silnym ciosem dla gorzowskiego podziemia. Aresztowano m.in. S. Hejmanowską i Kazimierza Modzelana.

Po ogłoszeniu 30 IX 1986 przez Lecha Wałęsę powstania jawnej Tymczasowej Rady NSZZ „S” 19 X 1986 w Gorzowie Wielkopolskim działalność wznowiło Prezydium ZR sprzed 13 XII 1981, które podjęło nieudaną próbę zarejestrowania działalności.

4 VIII 1987 zmarł E. Borowski. W pogrzebie wzięło udział kilka tys. osób, przyjechały delegacje związkowe z całego kraju.

12 I 1988 powstała jawna 27-osobowa Rada Regionu NSZZ

„S”. Jej przew. S. Żytkowski, który nadal kierował RKW (pozostała niejawnym organem wykonawczym RR).

IV 1988 S. Hejmanowska weszła w skład Komisji Krajowej. RR wezwała do bojkotu wyborów do rad narodowych oraz pochodu pierwszomajowego.

Pomimo utrzymywania podziemnych struktur „S” działała coraz bardziej jawnie. W II poł. 1988 do Sądu Wojewódzkiego wpływało coraz więcej wniosków z zakładów pracy o rejestrację NSZZ „S”. Rejestracji związku domagano się również 30 X 1988 – po mszy św. odprawionej w gorzowskiej katedrze przez ks. W. Andrzejewskiego odbyła się manifestacja działaczy związkowych, którzy z transparentami o treści: Żądamy legalizacji „Solidarności”, przemaszerowali ul. Sikorskiego w Gorzowie Wielkopolskim.

I 1989 działalność wznowiły komisje zakładowe w Stilonie i ZM Gorzów, swoją działalność związkową reaktywowali również rolnicy. III 1989 w mieście działały 22 komisje zakładowe i 2 międzyzakładowe. 1 II pierwsze publiczne spotkanie RR z członkami i sympatykami „S”.

2 II 1989 rolnicy powołali Radę Rolników „S”.

10 III 1989 działacze gorzowskiej opozycji po raz pierwszy od 1981 spotkali się z przedstawicielem władz, przewodniczącym WRN, Stanisławem Nowakiem.

2 IV 1989 demonstracja przeciwko planom utworzenia elektrowni atomowej w Klempiczu.

10 IV 1989 r. S. Hejmanowska i S. Żytkowski utworzyli Regionalny Komitet Obywatelski, z przewodniczącym Rafałem Zapadką.

4 VI 1989 do Sejmu z listy KO „S” z regionu gorzowskiego wybrani: M. Rusakiewicz, Stanisław Bożek i Włodzimierz Mokry. Do Senatu weszli S. Hejmanowska i S. Żytkowski. Po wyborach podjęto decyzję o zakończeniu działalności KO „S” w Gorzowie Wielkopolskim, jednak nie wszystkie komitety podporządkowały się temu, te spoza Gorzowa Wielkopolskiego (ok. 50 osób) postanowiły działać nadal.

Rada Regionu odmówiła im poparcia. I 1990 proces tworzenia nowych struktur związkowych w regionie gorzowskim zakończył się, „S” działała wówczas w 260 zakładach pracy w regionie, mając 19 960 działaczy.

20 i 27 I 1990 II WZD. Przewodniczący Rady Regionu złożył sprawozdanie z dotychczasowej działalności „S”, po czym RR się rozwiązała. Wybrano nowy 29-osobowy Zarząd Regionu. Przewodniczącym został Andrzej Radliński. 27 I 1989 rozwiązał się także zespół redakcyjny „Feniksa”.

Gorzowski MKZ, a nast. ZR były rozpracowywane przez SB w ramach SO krypt. Statut oraz SOS krypt. Zrzeszeni i kilku innych spraw, którymi objęto nczęść działaczy tworzącego się związku.

Marta Marcinkiewicz

[Gorzów Wielkopolski, Region Gorzów Wielkopolski](#)

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

[Zgłoś błąd](#)